

ІРАНОМОВНІ ПЛЕМЕНА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

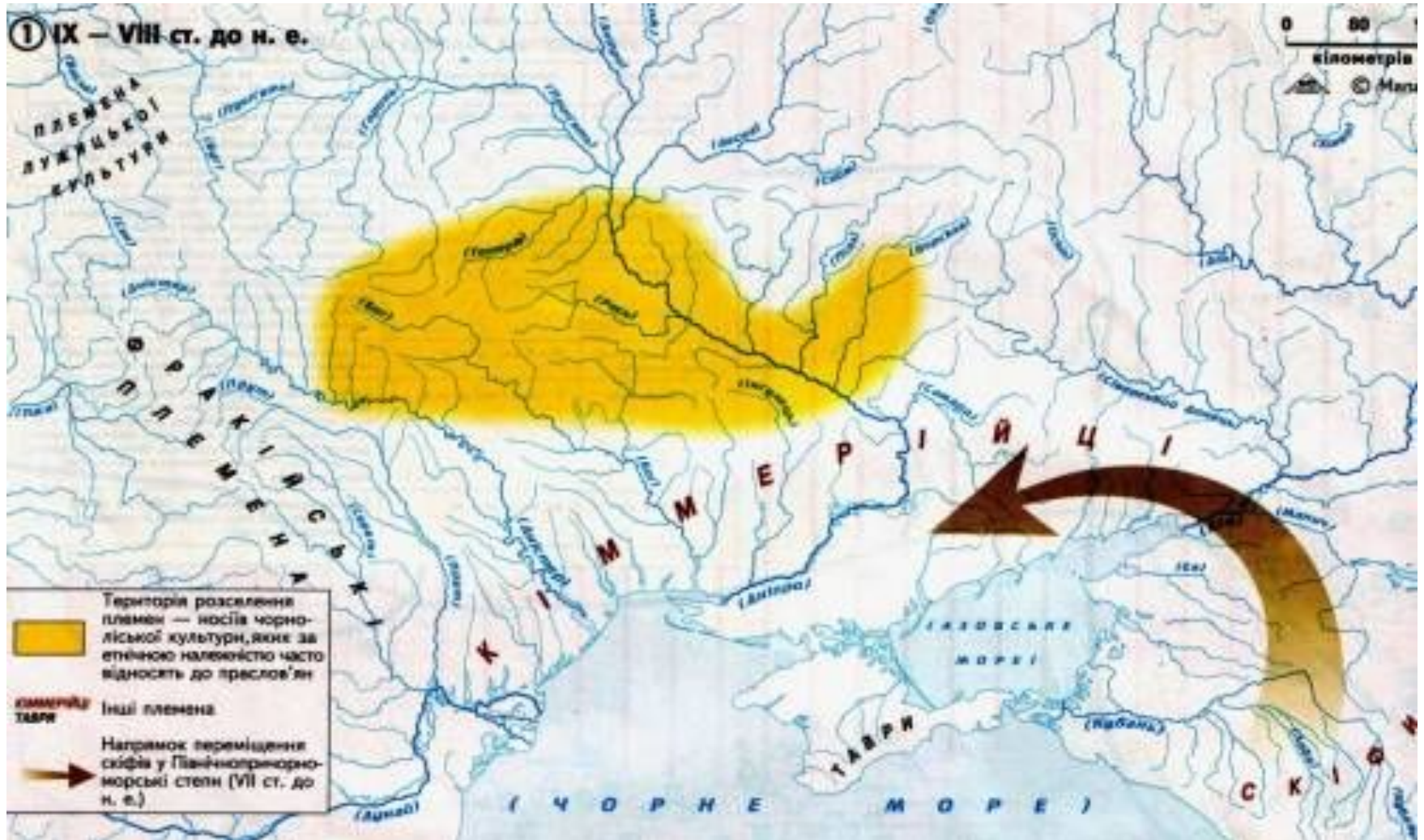
I тис. до н.е.

КІММЕРІЙЦІ 9 ст. до н. е. —

ст. до н. е.

- Стародавні кочівники, які жили на території Північного Причорномор'я в IX — VII століттях до н. е. і мандрували через Кавказ до Малої Азії.
- Походження кімерійців невідоме, але вважається, що вони були індоєвропейцями. Істориками вважається що мова кімерійців належала до іранської мовної групи чи була фракійською, або принаймні, кімерійці мали іранський правлячий клас, оскільки відомі з асирійських джерел імена кімерійських вождів безсумнівно іранського походження

КІММЕРІЙЦІ

КІММЕРІЙЦІ

зображення на етруській вазі

- Заняття чоловіків

- Заняття жінок

Коллекция. Римские эллинистические вазы. 11 в. до н.э.

КИММЕРІЙЦІ

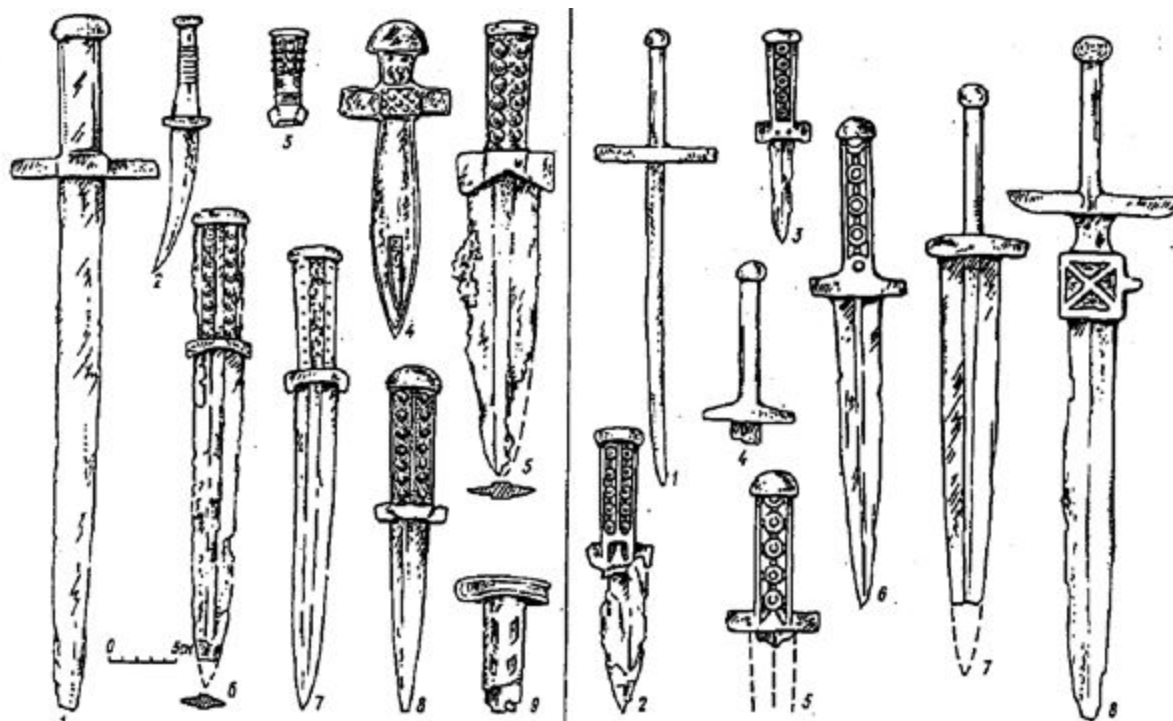
КІММЕРІЙЦІ

- Були кочовиками;
- Переганяли отари овець, табуни коней у пошуках їжі;
- Приватної власності на землю не було – право першого займу;
- Гомер називав їх дивними доярами кобилиць і молокоїдами;
- Вживали в їжу також продукти землеробства, які забирали у осілих племен;
- Також це були войовничі племена , які підкорювали осілі народи, для розширення свої територій

ЗБРОЯ І ПОБУТ

ЗБРОЯ

КАМ'ЯНІ БРИЛИ НА МОГИЛАХ ЦАРІВ

СКІФИ

СКІФИ 7ст. до н.е.— 4 ст. до н.е.

- Скіфи — переселенці, які прийшли з Азії наприкінці 8 або на початку 7 ст. до н. е. і опанували надчорноморські степи, підкоривши або прогнавши місцеві племена кіммерійців.

АТЕЙ

Найбільшої могутності скіфи досягли в кінці 5 ст. і з початку 4 ст. до н. е. під проводом царя Атея, який карбував свою золоту монету, а також об'єднав усіх скіфів від Азовського моря до Дунаю, вів переможні війни з фракійцями і стримав (339) похід військ Філіппа II Македонського, в бою з яким сам загинув. У 331 р. до н. е. скіфи перемогли і знищили військо Олександра Македонського. Все це говорить про могутність Великої Скіфії.

ПЕКТОРАЛЬ – ЦАРСЬКИЙ НАГРУДНИЙ ЗНАК

ЦАРІ

Суспільний лад скіфів визначався **глибоким** соціально-економічним розмежуванням. Верхівку становили царі, їхні двори і військові дружини та жерці, що зосереджували у своїх руках не тільки владу, але й багатства, одержувані з воєнної здобичі й торгівлі. Вождями племен були племінні царі й полководці, підпорядковані царям царських скіфів. Влада царів, спершу трьох, згодом одного, була деспотична і спадкова, обмежена тільки радою вождів союзних племен або й усього війська (народних зборів). Суспільне розмежування скіфів засвідчене їхніми похованнями, збереженими в численних скіфських могилах, надзвичайно багатими і пишними у царів й аристократії, простими у низових військовиків і виробників. Родовий устрій скіфів був виразно патріархальний.

НАРОД

Скіфи, що жили в степу (зокрема царські), займалися напівкочовим скотарством (коні, вівці, велика рогата худоба, а також верблюди і кози). Ті Скіфи, що жили в Лісостепу (їх вважають підкореними рабами), були хліборобами, вирощували пшеницю і просо, а також ячмінь, бобові, деяку городину і садовину; знаряддями праці були серед ін. дерев'яний плуг і залізна мотика. Добре було розвинене ремесло, між іншим металургія (залізо, бронза), обробка золота і срібла. Важливу роль відігравала торгівля, зокрема з грецькими містами північного і західного Причорномор'я, особливо торгівля худобою, збіжжям, лікарськими рослинами, шкурами й рабами (котрих брали у полон, зокрема Кіммерійців, що витіснялися Скіфами).

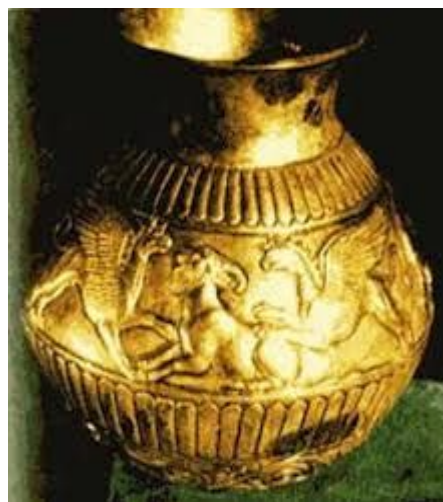
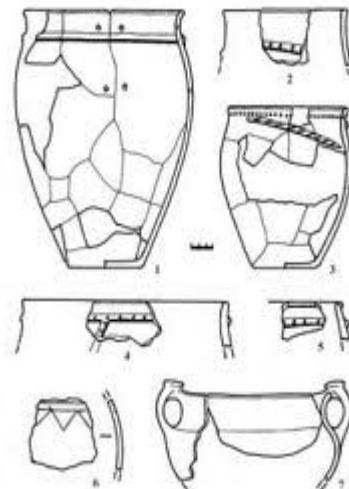
ВІРУВАННЯ

- Про віру скіфів до I ст. н. е. збереглося, крім свідчень Геродота, дуже мало даних. Скіфські божества персоніфікували природні стихії, космічні явища і родючість землі. Найшанованішою з усіх божеств була Табіті — богиня царського вогнища (тотожна грец. Гестії), після неї — Папай («батько») (відповідав грец. Зевсові), дружиною якого була Апі («земля», в сучасних тюркських мовах апа — мати) (ідентична з грец. Геєю); грец. Аполлонові відповідав скіфський Гойтосір. Афродіті — Аргімпаса (Артімпаса), Посейдонові — Тагімасад.
- Скіфи шанували також бога-героя на ім'я Таргітай, що його подвиги, як вважають деякі дослідники, стали подвигами Геракла, також він відповідав грец. Аресові, та іншим.
- У скіфських житлах були хатні святилища й жертівники. Священними вважалися різні речі культового призначення: жертівні ножі, чаші, ритони.
- Скіфських ідолів не знайдено. Антропоморфізовані зображення деяких з скіфських богів збережені на пам'ятках скіфського мистецтва.

СКІФИ – ПОЦІНОВУВАЧІ ЗОЛОТА

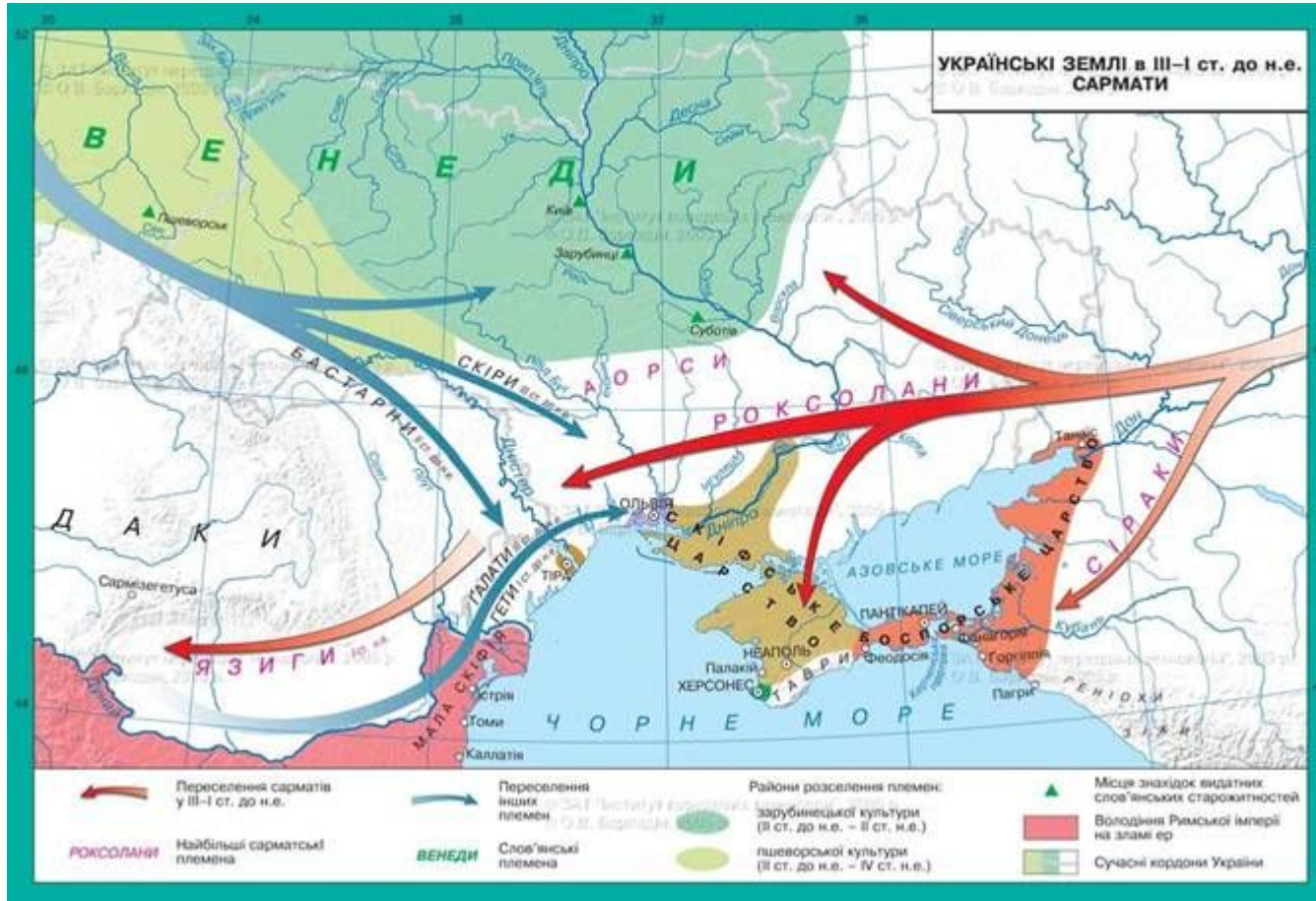
ПОСУД

ЗБРОЯ

САРМАТИ – III ст. до н.е. – III ст.

САРМАТИ-ВОЇНИ

САРМАТИ

Формування племен сарматів починається від такої ж глибокої давнини, як і походження скіфів. Перший етап історичного розвитку сарматів пов'язаний з савроматами (давньоіран. «saoromant» — «той, хто носить меч»), сусідами скіфів на сході, і за часом збігається з розквітом скіфської культури в Північному Причорномор'ї.

САРМАТИ

- Скіфи-воїни + амазонки = САРМАТИ
- Першими сарматськими племенами на території сучасної України були **роксолани та язиги**, що зайняли степи Північного Причорномор'я. Близько 125 р. до н. е. вони створили могутню, хоч і не надто міцну федерацію, виникнення якої пояснюють необхідністю протистояти тиску східних племен сарматів.
- Східні сарматські союзи **аорсів та сіраків** населяли простори між Азовським і Каспійським морями, на півдні їхні землі тягнулися до Кавказьких гір. Аорси кочували в степах від Дону до Каспія, в Нижньому Поволжі і Східному Передкавказзі. За Волгою їх кочовища доходили до Південного Приуралля і степів Середньої Азії. Назва «аорси» в перекладі означає «білі». Судячи з повідомлень стародавніх авторів, аорси були найсильнішим і найчисленнішим об'єднанням племен сарматів. Сіраки займали приазовські степи і північнокавказьку рівнину на північ від Кубані. Передгірні і рівнинні райони Центрального Передкавказзя також належали сіракам

Військова справа

- «Сармати не живуть в містах і навіть не мають постійних місць проживання. Вони вічно живуть табором, перевозячи майно і багатство туди, куди приваблюють їх кращі пасовища або примушують вороги, які відступають чи переслідують».
- «...у сарматів має значення не лише голос вождя: вони всі підбурюють один одного не допускати в битві метання стріл, а попередити ворога сміливим натиском і вступити в рукопашну».
- панцирі були «з залізних пластин або дуже товстої шкіри». Своїх коней «лицарі» сарматів теж одягали в спеціальну зброю.
- Довгі мечі сармати носили на лівому боці, а на правому — короткі кинджали, схожі на скіфський акінак.

Сарматські жінки

- Особливістю суспільного ладу сарматів було високе становище жінок в родині та суспільстві. Вони були не лише хранительками вогнищ і вихователями дітей, але і воїнами нарівні з чоловіками. Знатні жінки нерідко виконували почесні жрецькі функції. Показово, що в могилу померлої жінки, навіть дівчинки, нерідко клали, окрім прикрас, і предмети озброєння. Родове кладовище, зазвичай, формувалося навколо більш раннього поховання знатної жінки — проводирки або жриці, яку родичі вшановували як праматір.
- жінки «їздять верхи на полювання з чоловіками і без них, виходять на війну і носять однаковий з чоловіками одяг... жодна дівчина не виходить заміж, поки не вб'є ворога».
- «у дівчат нерідко видаляли праві груди, аби вся сила і життєві соки перейшли в праве плече і руку і зробили б жінку сильною нарівні з чоловіком».

Легенда про сарматську царицю АМАГУ

Чоловік Амаги, цар Медосак, був схильним до вживання хмільного меду, через що занедбав державні справи. Амага «сама розставляла по всій країні гарнізони, відбивала напади ворогів та допомагала сусідам, яких ображали». Коли скіфське військо оточило Херсонес, і херсонесити звернулися за допомогою до Амаги, вона, спільно з 120 добірними воїнами, кожен з яких отримав трьох коней в своє розпорядження, за добу пододала майже 200 км і раптово з'явилася в ставці скіфів. Амага вбила скіфського царя, а владу передала його синові, наказавши правити справедливо і не ображати сусідів.

Культура та релігія

- Образи тварин посідали визначне місце в релігійно-культурних уявленнях сарматів. Одним з головних культів був культ коня. Коням приносили жертви, і коней приносили в жертву. Правда, найчастіше сармати, жаліючи коня, клали в могилу господаря його символ — узду.
- Для культури савроматів і сарматів раннього періоду притаманним був звіриний стиль подібний до скіфського: прикраси, одяг, зброя, посуд і інші побутові предмети прикрашали стилізованими зображеннями (плоскими, гравірованими, рельєфними, об'ємними з золота, бронзи, кістки, рогу, каменя) тварин.
- Майже всі речі — золоті або плаковані золотою платівкою з рельєфними зображеннями і знайдені в похованнях сарматської верхівки.

Речі з поховального інвентарю сарматського знатного воїна
(з археологічної збірки Вінницького обласного краєзнавчого музею), I ст. н.е.
с. Пороги Ямпільського р-ну

